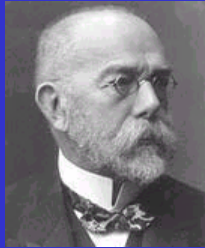

MYCOBACTERIUM

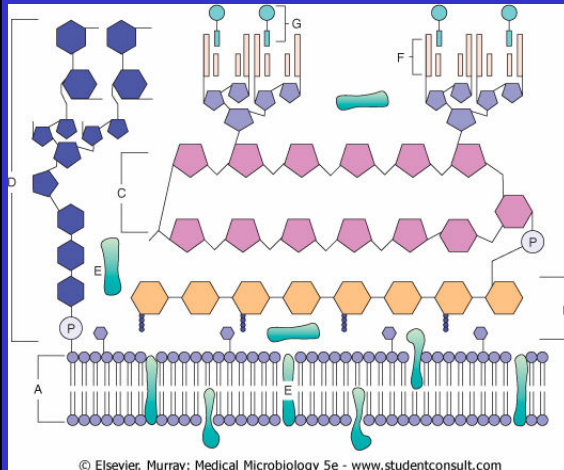

Mycobacteriumok általános jellemzés

- Aerob pálcák
- Speciális összetételű sejtfa (sok lipid)
  - Gram szerint nem festhetők
  - hidrofób sejtfa felület ⇒ **nagyon ellenálló!**
- Rendkívül lassan nőnek!
  - generációs idő: 12-24 óra (vö. *E. coli*: 30 perc)
  - telepképzés: akár 8 hét !!
  - (*M. leprae* egyáltalán nem tenyésztethető)

Mycobacteriumok sejtfalszerkezete

**LIPIDBEN
GAZDAG !!**

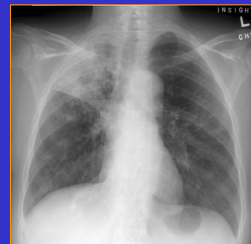
- (A) plazmamembrán
- (B) peptidoglikán
- (C) arabinogalaktán
- (D) Mannóz-sapkás lipoarabinomannán
- (E) fehérjék
- (F) **mikólsavak**
- (G) glikolipid felszíni molekulák (mikólsavakhoz kapcsolódva)

(Karakousis et al: *Cell Microbiol* 6:105-116, 2004.)

Mycobacteriumok - I obligát patogének

- Tuberkulózis (tbc)
  - *M. tuberculosis*
  - *M. bovis*
  - *M. africanum*
- Lepra
  - *M. leprae*

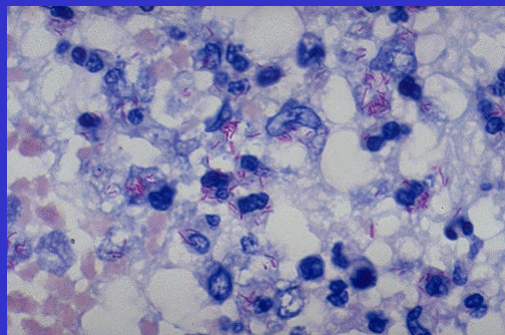

Mycobacteriumok - II

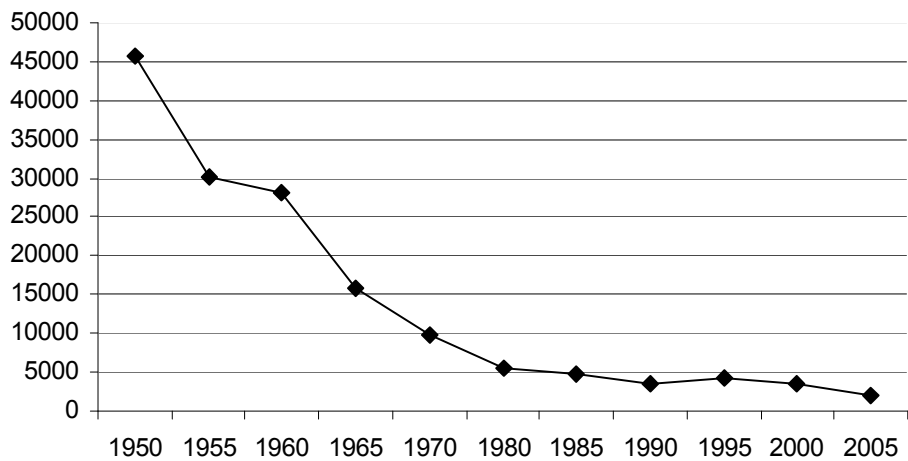
Atípusos Mycobacteriumok

- Fakultatív patogének vagy apatogének
- betegség = “mikobakteriózis”
  - *M. kansasii*
  - *M. avium-intracellulare*
  - *M. ulcerans*
  - *M. marinum*
  - *M. scrofulaceum*
  - *M. fortuitum*
  - *M. chelonae*
  - *M. smegmatis*

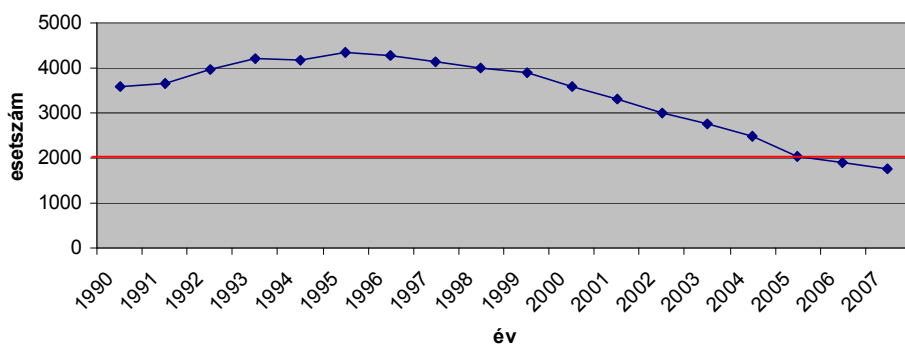
Mycobacterium tuberculosis

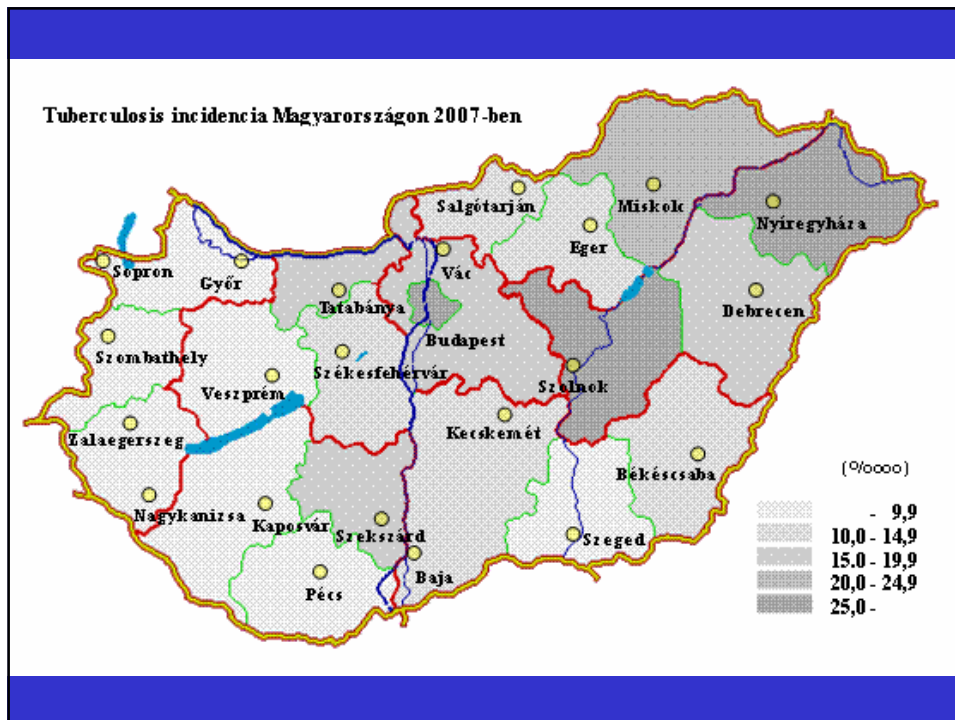
TBC incidencia Magyarországon (újonnan regisztrált, aktív betegek)

TBC incidencia 1990 óta

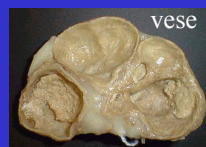
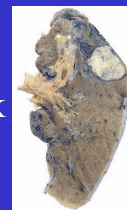

Tuberkulózis
surveillance
program

Patogenezis

- **Bejutás:** cseppfertőzés (por), tehéntej
- Tüdőben: **alveoláris makrofágokban** szaporodnak (IC!) - góccok
- **Lehetőségek:**
  - aktivált makrofágok (CD4+ T sejtek – citokin termelés) elpusztítják a baktériumokat
  - ha sok a baktérium: nekrotizáló góccok (cavernaképződés)
    - **BAKTÉRIUMOK A KÖPETBEN !!**
    - fibrinburok (védelem) ⇒ évek múlva reaktiváció
  - Szóródás a makrofágokkal a szervezetbe
    - Miliáris tbc (véráram)
    - meningitis basilaris
    - vese, csont, lép, csontvelő, bél

Klinikai jellemzők

- Tünetek:
  - köhögés (köpet)
  - éjjeli izzadás
  - gyengeség, rossz közérzet
  - Fogyás
- Immunkompetens személyben rendszerint tüdőre lokalizálódik

TBC és HIV

- Celluláris immunitás gyengül
- Aktív betegség kialakulása a fertőzés után 1 éven belül: 10%
- Általában elsőként a többi fertőzés előtt
- Gyakrabban lesz extrapulmonáris
- Gyakran súlyos forma (halálozás)

Tbc a váci múmiákban

- Vác, Fehérek temploma
- 200 éves, természetes úton mumifikálódott tetemek (1731-1838)
- Jó dokumentáció
- CT vizsgálat
- Baktérium DNS kimutatás PCR-rel (csont és szövet is!)
- 55%-uk tbc-s volt

Fletcher et al: Widespread occurrence of *Mycobacterium tuberculosis* DNA from 18th–19th century Hungarians. *Am J Phys Antrop*, 2003, 120:144-152.

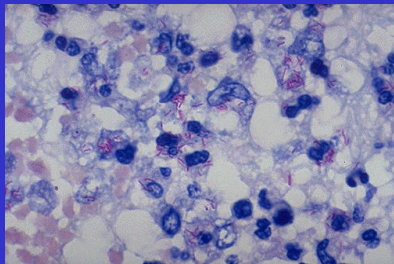
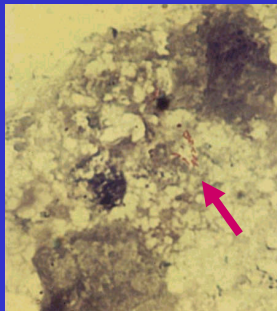
TBC diagnosztika 1. Direkt mikroszkópos vizsgálat

- Közvetlenül mintából vagy centrifugált üledékéből
- Nem steril mintákat előkezelní! (NALC*-NaOH)
- Csapvízben is lehetnek atípusosak!! (pl. *M. gordonii*)
- **Ziehl-Neelsen festés** vagy fluorochrommal (rhodamin, auramin)

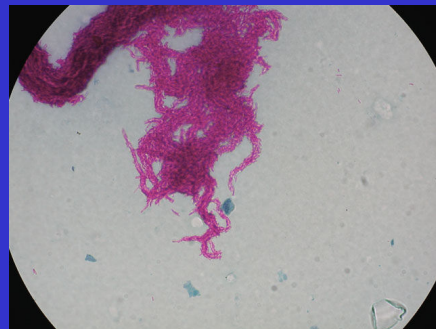
*NALC = N-acetil-L-cisztein

Ziehl-Neelsen festés menete “saválló festés”

- Karbol-fuchsin (szűrőpapíron!)
  - alámelegítés 3x (amíg gőzölni kezd)
- Differenciálás: sósavas alkohollal
  - 3% HCl, 96% etanol
  - “saválló”
- alapos vizes mosás
- utánfestés 1-2’
  - metilénkék vagy malachitzöld
- óvatos öblítés, leitatás papírral

Saválló kenetek

Cord formáció
(foly. táptalajról, a virulens törzsekre jellemző)
(6,6'-dimikolil-trehalóz)

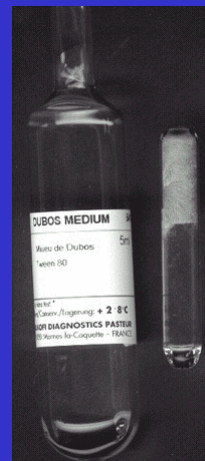
TBC diagnosztika 2. Tenyésztés

- **Minta:** főleg köpet
  - kora reggel, 2% NaOH-dal előkezelve
- **Fontosabb táptalajok:**
  - **Löwenstein-Jensen (L-J)**, Sula, Dubos
- **Ajánlás:** 2 szilárd, 1 folyékony
- **Szilárd:**
  - 4-8 hét kell
  - **L-J**, Ogawa, Stonebrink (= tojás alapú)
  - Agar alapú
- **Folyékony:**
  - 3-21 nap elég (korábbi detektálás – pl. radioaktív szénforrás)
  - Bactec 12B, MGIT, BioFM, stb.

Táptalajok

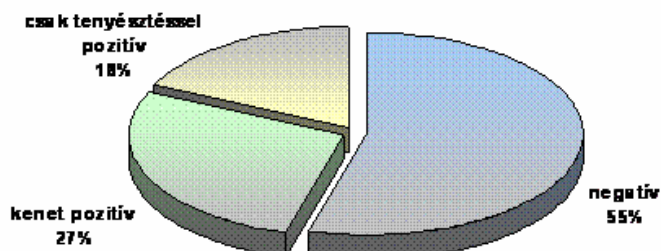
Sula

Dubos

Löwenstein-Jensen

Az új pulmonalis esetek bakteriologiai statusa (2007)

TBC diagnosztika 3. Molekuláris biológiai módszerek

- **Célja:** direkt kimutatás, rezisztencia meghatározás, tipizálás
- **MINDIG TENYÉSZTÉSSEL EGYÜTT !!**
- Nukleinsav amplifikációs módszerek (NAT)
  - Fals + : kontamináció, élettelen bacikat is
  - Fals - : kevés minta, inhomogén eloszlás, gátló anyagok
- Hibridizáció
- RFLP
- szekvenálás

Tuberculin teszt (Mantoux-próba)

- PPD (purified protein derivative), intracutan
- Celluláris immunitás – késői típusú allergia
- Értékelés 48 óra múlva:
  - < 10 mm: negatív
  - 10-20 mm: BCG oltottság ✓
  - > 20 mm: fertőzés
- Negatív lehet:
  - immunszuppresszió
  - súlyos forma (miliáris tbc, meningitis)
  - vírusherőzés esetén (vakcina!)

TBC kezelése

- „First line” szerek:
  - INH, Streptomycin, Rifampicin, Ethambutol
- Másodrendű szerek:
  - FQ (ofloxacin, ciprofloxacin, levofloxacin, moxifloxacin), cycloserin, PAS, Ethionamid, parenterális aminoglikozidok (kanamycin, capreomycin, amikacin), néha Augmentin is (!)

TBC rezisztencia

- **MDR:**
  - INH^R, rifampicin^R
  - másodrendű szerekkel kezelhető
  - M.o.-on kb. 5%
- **XDR:**
  - INH^R, rifampicin^R, FQ^R + legalább 1 parenterális aminoglikozidra R
- **XXDR:**
  - Mindenre rezisztens!
  - M.o.-on is van már ilyen!

Megelőzés

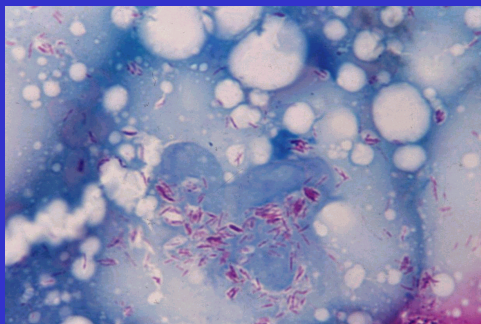
1. BCG védőoltás

- BCG: Bacillus Calmette-Guerin
- élő, attenuált *M. bovis*
- szülészeti intézményben (első 6 hétben)

2. Kemoprofilaxis

- Fertőző betegek közvetlen kontaktjai
- INH vagy rifampicin, hosszan

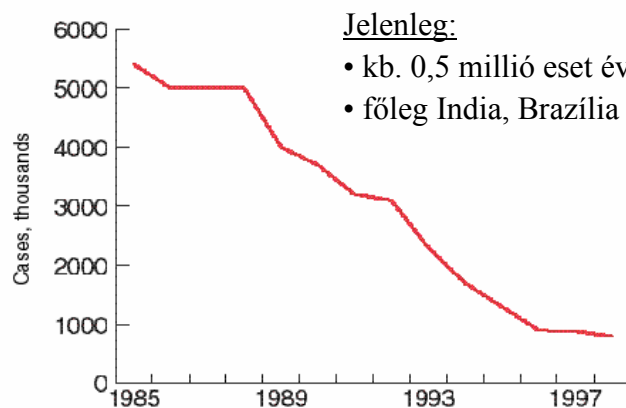
Mycobacterium leprae

Lepra előfordulása a világon

Nearly eradicated or eliminated: Leprosy

Reported prevalence, worldwide

Jelenleg:

- kb. 0,5 millió eset évente
- főleg India, Brazília

Source: WHO

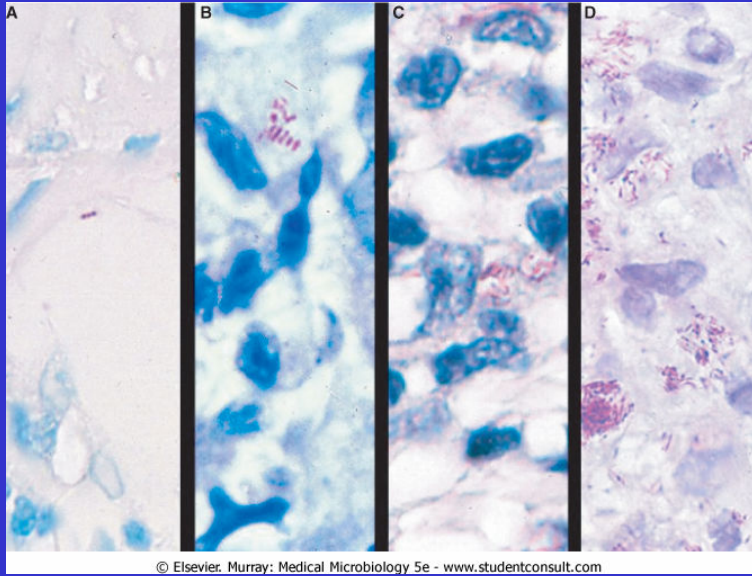
M. leprae tulajdonságai

- saválló pálcá, szivar-szerű
- táptalajon **NEM** tenyésztethető
  - szaporítás: fehér egér talpa, armadillo
- hőmérséklet optimum: 30°C
  - bőr, felületes idegek
- intracelluláris (endothel, Schwann-sejtek)
- klinikai formák:
  - tuberkuloid .... lepromatózus

Lepra fajtái

<u>Tuberkuloid</u>	<u>Lepromatózus</u>
kedvezőbb forma	malignus forma
lepromin + (celluláris immunitás ✓)	lepromin -
bőrbíopsziában kevés baktérium	bőrbíopsziában sok baktérium (+ vérben is)
<ul style="list-style-type: none"> • granulóma képzés • hipopigmentált, érzéketlen bőrlézió • megvastagodott felületes idegek • ujjak, végtagok amputációja • éles szélű gyűrűs lézió (= erythema nodosum leprosum) 	<ul style="list-style-type: none"> • bőr és idegek infiltrációja • papuláris, noduláris bőrlézió • orr, ujjpercek elvesztése • facies leonina (oroszlánarc)
aszimmetrikus idegi érintettség	szimmetrikus idegi érintettség

© Elsevier. Murray: Medical Microbiology 5e - www.studentconsult.com

Bőrbiopszia (saválló festés)

(A) tuberkuloid lepra, (B) borderline tuberkuloid lepra,
(C) borderline lepromatózus lepra, és (D) lepromatózus lepra.

Tuberculoid forma

loss of feeling
(burns and scars)

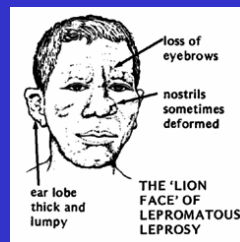
Erythema nodosum
leprosum

Lepromatózus forma

Facies leonina

Hogyan terjed a lepra?

- Leprómás formában a betegek orrváladékában és bőrelváltozásaiban jelen van
  - Tartós kontaktus (sebváladék)
  - Belégzéssel (fertőző aeroszol)
- Tuberkuloid forma: alacsony infektivitású
- Más módon ??
  - Anyatejjel
  - Ízeltlábú vektorokkal

A lepra kezelése

- Dapson
- Rifampicin, clofazimin
- betegek elkülönítése

Atípusos Mycobacteriumok Runyon szerinti besorolás I-IV.

Runyon –I. Lassan növé, fotochromogén

- *M. kansasii*
  - forrás: víz, szarvasmarha
  - betegség: tüdő tbc (AIDS!)
- *M. marinum*
  - édes és sós víz, halak
  - bőrfekély, subcutan csomók
  - „uszodai granulóma”

Atípusos Mycobacteriumok Runyon szerinti besorolás I-IV.

Runyon –II. Lassan növvő, scotochromogén

- *M. scrofulaceum*

- talaj, víz
- granulomás cervicalis lymphadenitis
- bejutás: oropharynx
- főleg gyerekek
- sebészi kivágás

Atípusos Mycobacteriumok Runyon szerinti besorolás I-IV.

Runyon –III. Lassan növvő, non-chromogén

- *M. avium-intracellulare*

- talaj, víz, állatok
- tüdő- és miliáris tbc
- immunhiányos (AIDS!) betegekben

- *M. ulcerans*

- talaj, víz
- bőrfekélyek, subcutan csomók

Atípusos Mycobacteriumok Runyon szerinti besorolás I-IV.

Runyon –IV. Gyorsan növvő (<7 nap), non-chromogén

- *M. fortuitum-chelonei*
- *M. abscessus*

- talaj, víz, állatok
- trauma → subcutan csomók
- ritkán disszeminálódik

